

ÜCRET KAZANCI TEVKİF USULÜYLE VERGİLENDİRİLEN MÜKELLEFLERE TANINMAYAN EĞİTİM HARCAMALARININ İNDİRİM KONUSU YAPILAMAMASININ OLUŞTURDUĞU SORUNLAR ve ÖNERİLER

Mesut UÇAK (*)

1 - GİRİŞ

Gelir Vergisi Kanunu'nun 1'inci maddesinde gelirin tanımı yapılmış, ikinci maddesinde ise gelirin unsurları 7 bent halinde sayılmıştır. 2'inci maddenin son fıkrasında ise Gelir Vergisi Kanunu'nda aksine hüküm olmadıkça, 7 bent halinde hüküm altına alınan kazanç ve iratların gelirin tespitinde gerçek ve safi miktarları ile nazara alınacağı hüküm altına alınmıştır. Kanunun ilerleyen maddelerinde ise (1 – 83 maddeleri arasında) 7 bent halinde hüküm altına alınan gelir unsurlarının ayrı ayrı vergilendirilme esasları düzenlenmiştir. Kanunun 83 ve sonrası maddelerinde ise gelir unsurlarının tamamını ilgilendiren hükümler yer almaktadır. Bu doğrultuda ücret

kazancının vergilendirilme esasları aşağıda yer almaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun¹ 61. maddesinde ücret, işverene tabi ve belirli bir iş-yerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Diğer taraftan aynı kanunun diğer ücretler başlığını taşıyan 64 üncü maddesinde ise diğer ücret kazancı elde edebilecekler beş bent halin-

* Vergi Müfettişi

¹ 06.01.1961 tarih ve 10700 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

de sayılmış ve bunların safi ücretlerinin takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının %25 olacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda iki paragraf halinde yer verdiğimiz yasal düzenlemelerden de görüleceği üzere Gelir Vergisi Kanunu'nda ücretler, vergilendirme bakımından gerçek ücretler ve diğer ücretler olmak üzere iki gruba ayrılır. Gerçek ücretlerin vergilendirme şekli esas olarak tevkif usulü olup, aynı kanunun 61, 94, 103 ve 104'üncü maddeleri gereğince gelir vergisi tevkifatına tabi tutulması ve tevkif edilen vergilerin aynı Kanun'un 98'nci maddesine göre muhtasar beyanname ile beyan edilerek ödenmesi gerekmektedir. Yıl içinde tevkif suretiyle vergilendirilen ücret gelirlerinin aynı kanunun 86. maddesinde yer alan belli şartlar dâhilinde yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda ise yıl içinde ödenen vergiler mahsup edilmekte kalan tutar ödenmektedir. Kanunun 95. maddesinde sayılan hizmet erbabının ücretleri tevkif usulüne tabi olmadığı için bu türden kazanç elde eden hizmet erbabı ilgili kazancının tamamını yıllık beyanname ile beyan etmek durumundadır.

Ücret kazancını yıllık gelir vergisi beyanname ile beyan etmek zorunda olan hizmet erbabı ayrıca, GVK'nın 89'uncu maddesinde "diğer indirimler" başlığı altında düzenlenen indirimlerden de faydalanabilmektedir. İlgili maddenin 1'inci fıkrasının 2'inci bendinde hüküm altına alınan "*Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel*

*kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları (mükerrer 121 inci madde çerçevesinde eğitim ve sağlık harcamaları nedeniyle vergi indiriminden yararlanan ücretliler, aynı harcamalarını bu hükümden yararlanarak matrahlarından indiremezler)" ifadesi, **eğitim harcamaları** çalışmanın esas konusunu oluşturmaktadır.*

Bu çalışmada ücret geliri (gerçek usule tabi ücretlerin vergilendirilmesi) elde eden hizmet erbabının vergilendirilme prensipleri üzerinde durulacak, GVK'nın 89'uncu maddesinde yer alan eğitim harcamalarının, vergilemede adalet prensibi ve Anayasanın 73'üncü maddesinde hüküm altına alınan "*herkes mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür*" hükmü çerçevesinde beyanname vermek zorunda olmayan diğer bir ifadeyle tevkif usulüyle vergilendirilen hizmet erbabı ile yıllık beyanname vermek zorunda olan hizmet erbabı ve diğer gelir unsuru elde eden mükellefler arasında ne gibi farklılıklar oluşturduğu ortaya konulacak, konu hakkındaki görüş ve önerilerimize yer verilecektir.

2- ÜCRET KAZANCIYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda ücretler, vergilendirme bakımından gerçek usule tabi ücretler ve diğer ücretler olmak üzere iki gruba ayrılır. Ancak ücretin vergilendirilmesinde prensip olarak gerçek usul kabul edilmiştir. Gerçek usulde vergi, gelirin gerçek ve safi miktarı üzerinden alınmaktadır. Ücretin safi tutarı, işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan yararlar

toplamından (yani ücretin gayrisafi tutarından) aynı kanunun 63. maddesinde² yer alan indirimlerin yapılmasından sonra kalan miktardır.

Gerçek usule tabi ücretlerin vergilendirilmesi iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi ücretten işveren tarafından vergi kesintisi yapılması, ikincisi ise elde edilen ücretin yıllık beyanname ile beyan edilmesidir. İstihkakların ödenmesi sırasında sorumlular tarafından verginin kesilerek vergi dairelerine yatırılmasına kesinti (tevkifat) usulü denilmektedir. Gerçek ücretlerin vergileri esas olarak bu yöntemle alınır. İkinci yöntemde ise yıl içinde tevkif suretiyle vergilendirilen ücret gelirlerinin aynı kanunun 86. maddesinde yer alan belli şartlar dâhilinde yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumudur. Burada da elde edilen ücret gelirinin tamamı yıllık beyanname ile beyan edilmekte, yıl içinde tevkif yoluyla ödenen vergiler ise hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilerek kalan tutar ödenmektedir. Yine aynı kanunun 95. maddesinde sayılan hizmet erbabının ücretleri tevkif usulüne tabi olmadığı için bu tür kazançlarda yıllık beyanname ile beyan edilmektedir.

Diğer ücret kazançlarında ise tevkifat usulü geçerli olmadığı gibi, yıllık beyanname usulü de geçerli değildir. Bu kazancı elde eden hizmet erbabı vergi karnesi almak, her yıl belirlenen asgari ücret üzerinden hesaplanan safi kazancını karnesine kaydettilerip yine yasal düzenlemelerle belirlenen sürelerde vergi dairesine ödemek zorundadır.

Her iki usul bakımından vergilendirme prensiplerini kısaca özetlediğimiz ücret kazançlarından gerçek usule tabi ücretlerin vergilendirme prensiplerini açıklamaya çalışalım.

a) Gerçek Usulde Vergilendirme Prensipleri:

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun "Ücretin tarifi" başlıklı 61'inci maddesinde; "Ücret işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir.

Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olma-

² 1. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 190'inci maddesi uyarınca yapılan kesintilerle, Ordu Yardımlaşma Kurumu ve benzeri kamu kurumları için yapılan kanuni kesintiler;

2. Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklara ödenen aidat ve primler;

3. Sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primler ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları,

İndirim konusu yapılacak prim, aidat ve katkıların toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için ödenen primlerde, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 5'ini) ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Bakanlar Kurulu bu oranı % 20 oranına kadar (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için % 10 oranına kadar) artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.

4. Çalışanlar tarafından ilgili kanunlarına göre, sendikalara ödenen aidatlar (Şu kadar ki, aidatın ödendiğinin tevsik edilmesi şarttır.)

sı veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.” hükmüne yer verilmiş olup, aynı maddenin üçüncü fıkrasında³ ise bazı ödemelerinde ücret sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 63. maddesinde ise ücretin gerçek safi değerinin işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler toplamından madde kapsamında sayılan indirimlerin yapılmasından sonra kalan miktar olduğu hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, Gelir Vergisi Kanunu’nun 94’üncü maddesinin birinci fıkrasında; *“Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler aşağıdaki bentlerde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar.”* hükmüne yer verilmiş olup, aynı fıkranın birinci bendinde ise, hizmet erbabına ödenen

ücretler ile 61’nci maddede yazılı olup, ücret sayılan ödemelerden, (istisnadan faydalananlar hariç) 103 ve 104’üncü maddelere göre gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Diğer taraftan aynı kanunun toplama yapılmayan haller başlıklı 86. maddesinin birinci fıkrasının “b” bendinde yer alan hüküm gereği birden fazla işverenden alınan ve kesinti yoluyla vergilendirilen ücretlerden, birinciden sonraki işverenden alınan ücretlerin toplamı (2011 yılı için) 23.00,00 TL’ yi (Gelir Vergisi Kanununun 103. maddesinde yazılı tarifinin ikinci gelir diliminde yer alan tutar) aşan ücretlerin tamamının beyan edilmesi gerekmektedir. Ancak yıl içerisinde tevkif suretiyle ödenen vergiler ise hesaplanan vergiden mahsup edilebilecektir.

Ayrıca aynı kanunun tevkifata tabi olmayan ücretler başlıklı 95. maddesine istinaden de; Ücretlerini yabancı bir memleketteki işverenden doğrudan doğruya alan hizmet erbabı, 16’ncı maddede yazılı istisnadan faydalanan yabancı elçilik ve konsolosluk memur ve hizmetlileri ile Maliye Bakanlığı’nca yıllık beyanname ile bildirilmesinde zaruret görülen ödemeleri alan hizmet erbabı da bu kazançları için yıllık beyanname vermek zorundadır. Şeklinde hüküm altına alınmıştır.

³ 1. 23’üncü maddenin 11 numaralı bendine göre istisna dışında kalan emeklilik, malüliyet, dul ve yetim aylıkları;
2. Evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler;
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri ile özel kanunlarına veya idari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzeyen diğer kimselere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;
4. Yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyeleriyle tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;
5. Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;
6. Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler.

3- GELİR VERGİSİ KANUNUNDA YER ALAN DİĞER İNDİRİMLER (EĞİTİM HARCAMALARI)

Gelir Vergisi Kanununun 89 'uncu maddesi- nin 2'inci bent hükmüne göre ;" *Beyan edilen (5281 sayılı Kanunun 43/8-c maddesiyle değişen ibare. Geçerlilik; 01.01.2005, Yürürlük; 31.12.2004) gelirin % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları (mükerrer 121 inci madde çerçevesinde eğitim ve sağlık harcamaları nedeniyle vergi indiriminden yararlanan ücretliler, aynı harcamalarını bu hükümden yararlanarak matrahlarından indiremezler).*" Gelir vergisi beyannamesi ile bildirilecek gelirlerden indirim konusu yapılabilmektedir. Yazımızın esas konusunu oluşturması sebebiyle eğitim harcamaları üzerinde duracağız.

Gelir Vergisi mükelleflerinin kendisi, eşi ve küçük çocuklarıyla ilgili olarak yapmış oldukları eğitim harcamalarını Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesinde indirim konusu yapabilmeleri için aşağıya sıralayacağımız şartları topluca yerine getirmeleri gerekmektedir.

- İndirim konusu yapılacak tutar beyan edilen gelirin % 10'nu aşmaması gerekmektedir. (Eğer yapılan eğitim harcaması % 10'luk tutarı aşıyorsa sadece % 10 'luk tutar indirim konusu yapılabilir.)

- Eğitim harcamaları Türkiye'de yapılmalıdır.

- Gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle

tevsik edilmelidir.

- Söz konusu harcamalar mükellefin kendisi, eşi ve küçük⁴ çocuklarına ilişkin olmalıdır.

Kanunun lafzi hükmünde açıkça yazılı olmamakla birlikte mükellefin eşinin veya çocuklarının gelir vergisi mükellefi olmaları ve kendilerine ait yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeleri halinde yukarıda açıklanan şartları sağlamaları halinde ilgili harcama tutarlarını kendi beyannamelerinde indirim konusu yapabileceklerdir. Mükellefin eşi veya çocuklarının eğitim giderlerini kendi beyannamelerinde indirim konusu yapmaları halinde artık mükellefin indirim hakkı kalmayacaktır. Diğer bir husus ise anne ve babanın her ikisinin de ücret kazancı elde etmesi ve yıllık beyanname vermesidir. Bu durumda küçük çocuk için ödenen eğitim harcaması tutarı anne veya babadan (uygulamada bakmakla yükümlü olanın beyannamesinden indirim konusu yapılmaktadır) sadece birisinin beyannamesinde indirim konusu yapılacaktır.

Kanun maddesinde parantez içerisinde yer alan (*mükerrer 121 inci madde çerçevesinde eğitim ve sağlık harcamaları nedeniyle vergi indiriminden yararlanan ücretliler, aynı harcamalarını bu hükümden yararlanarak matrahlarından indiremezler*) hüküm 5615 sayılı Kanunun 31'inci maddesiyle 01.01.2007 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle bu hükmün bir anlamı kalmamıştır. Bilindiği gibi bu maddenin yerine GVK'nın 32 maddesiyle (**5615 sayılı kanunun 2'nci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1/1/2008 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere 04.04.2007**) Ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asg-

⁴ Kanaatimizce küçük çocuk tabirinden, 18 yaşını veya tahsilde ise 25 yaşını doldurmamış ve mükellefin bakmakla yükümlü olduğu (nafaka suretiyle bakılanlar dahil) kişileri anlamak gerekmektedir.

rî geçim indirimi getirilmiştir.

Örnek: Selahattin Beyin 2010 yılında elde ettiği kazanç aşağıdaki gibidir.

- 1. İşverenden elde ettiği ücret gelirin yıllık tutarı : 35.000,00 TL

- 2. İşverenden elde ettiği ücret gelirin yıllık tutarı : 30.000,00 TL

Mükellef iki ayrı işverenden ücret geliri elde etmekte olup, ücretlerin tamamı tevkif yoluyla vergilendirilmiş bulunmaktadır.

Mükellef yıl içinde (6.052,50 TL + 4.905,00 TL=) 10.957,50 TL kesinti yoluyla vergi ve 9.750,00 TL sigorta primi ödemiştir.

Mükellef ayrıca kendisine, eşine ve küçük çocuklarına ilişkin 4.000 TL eğitim harcamasında bulunmuştur.

Birinci işverenden alınan ücret hariç, ikinci işverenden alınan ücret toplamı 2010 yılı için 22.000 TL olan beyan sınırını aştığı için birinci ve ikinci işverenden alınan toplam (35.000 TL+30.000 TL) 65.000 TL ücret gelirin tamamı beyan edilecektir.

Mükellef gelir vergisi matrahının tespitinde (193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesi uyarınca);

Beyan ettiği gelirin⁵ % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamalarını, gelir vergisi beyannamesinde bildirecek gelirlerden indirim konusu yapabilecektir.

Buna göre; mükellef tarafından 2010 takvim yılında yapılan 4.000 TL eğitim harcamasının tamamını gelir vergisi matrahından indirilebilecektir.

Mükellefin beyanı aşağıdaki gibi olacaktır:

Ücret Geliri	65.000,00 TL
Sigorta Prim Ödemesi (65.000 %15)	9.750,00 TL
Kalan (65.000 – 9.750)	55.250,00 TL
Eğitim Harcaması	4.000,00 TL
İndirimler Toplamı	4.000,00 TL
Vergiye Tabi Gelir (Matrah) (55.250- 4.000)	51.250,00 TL
Hesaplanan Gelir Vergisi	11.857,50 TL
Mahsup Edilecek Gelir Vergisi	10.957, 50 TL
Ödenecek Gelir Vergisi (11.857,50-10.957, 50)	900,00 TL

⁵ **Beyan Edilen Gelir:** Mükellefin bir takvim yılında elde ettiği kazanç ve iratların toplamından giderler düşüldükten, Mahsup Edilecek İndirimler ve Geçmiş Yıl Zararları düşülmeden önceki tutarı ifade eder.

4- ÜCRET GELİRİ ELDE EDİP TEVKİF USULÜYLE VERGİLENDİRİLEN MÜKELLEFLER İLE ÜCRET GELİRİNİ BEYAN EDEN MÜKELLEFLER ve DİĞER GELİR UNSURLARINI (TİCARİ KAZANÇ) ELDE MÜKELLEFLER ARASINDA EĞİTİM HARCAMALARININ MATRAHA ETKİSİ

Yazımızın önceki bölümlerinde ücret gelirinin vergilendirilme esaslarını açıklamış bulunmaktayız. Yapılan açıklamalardan da görüleceği üzere ücret geliri elde edenlerin esas vergilendirilme şekli tevkif usulüdür. Yani işveren hizmet erbabına gerekli vergi kesintisini yaparak ücretini ödemekte, kestiği tutarı ise bağlı bulunduğu vergi dairesine beyan ederek ödemektedir. Beyan usulü ise istisnai olarak karşılaşılan bir durumdur.

Yazımızın konusunu oluşturan eğitim harcamalarının vergi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınıp alınmamasının ücret geliri tevkif usulüyle vergilendirilen hizmet erbabı ile aynı gelirini yıllık beyannameyle (çok daha fazla gelir elde ettiği için) beyan eden hizmet erbabı ve diğer gelir unsurlarından ticari kazanç elde eden mükellefler itibarıyla vergi matrahına etkisini bir örnek yardımıyla açıklayalım.

Vereceğimiz örnekte yer alan ticari kazancın vergilendirilmesiyle ilgili düzenlemeler G.V.K.'nın 37 ile 51'inci maddeleri arasında yer almaktadır. Ayrıca aynı kanunun 85'inci maddesi ile ticari kazanç elde eden tacirlerin ticari kazanç elde etmemiş olmaları halinde bile yıllık gelir vergisi beyanamesi vermeleri gerektiği yasal düzenleme altına alınmıştır.

Örnek:

1. Durum:

Selahattin Beyin 2010 yılında elde ettiği kazanç aşağıdaki gibidir.

- 1. İşverenden elde ettiği ücret gelirinin yıllık tutarı : 35.000,00 TL
- 2. İşverenden elde ettiği ücret gelirinin yıllık tutarı : 30.000,00 TL

Mükellef iki ayrı işverenden ücret geliri elde etmekte olup, ücretlerin tamamı tevkif yoluyla vergilendirilmiş bulunmaktadır.

Mükellef yıl içinde (6.052,50 TL + 4.905,00 TL=) 10.957,50 TL kesinti yoluyla vergi ve 9.750,00 TL sigorta primi ödemiştir.

Mükellef ayrıca kendisine, eşine ve küçük çocuklarına ilişkin 4.000 TL eğitim harcamasında bulunmuştur.

Birinci işverenden alınan ücret hariç, ikinci işverenden alınan ücret toplamı 2010 yılı için 22.000 TL olan beyan sınırını aştığı için birinci ve ikinci işverenden alınan toplam (35.000 TL+30.000 TL) 65.000 TL ücret gelirinin tamamı beyan edilecektir.

Mükellefin beyanı aşağıdaki gibi olacaktır:

Ücret Geliri	65.000,00 TL
Sigorta Prim Ödemesi	9.750,00 TL
Kalan (65.000 – 9.750)	55.250,00 TL
Eğitim Harcaması	4.000,00 TL
İndirimler Toplamı	4.000,00 TL
Vergiye Tabi Gelir (Matrah) (55.250- 4.000)	51.250,00 TL
Hesaplanan Gelir Vergisi	11.857,50 TL
Mahsup Edilecek Gelir Vergisi ⁶	10.957, 50 TL
Ödenecek Gelir Vergisi (11.857,50-10.957, 50)	900,00 TL

Yukarıda yer alan tablodan da görüleceği üzere mükellef dönem içerisinde tevkif yoluyla 10.957,50 TL, beyanname vermek suretiyle de 900,00 TL vergi ödemiştir. Burada mükellef beyanname vermekle 900,00 TL daha fazla vergi ödemiş gibi görülmektedir. Ancak gelir vergisi tarifesinin artan oranlı olma mantığına baktığımızda az gelir elde eden mükelleflerden daha az, çok gelir elde eden mükelleflerden ise daha çok vergi alınması amaçlanmıştır. Ödeme gücüne göre vergi alınmasının altında yatan sebepte budur. Ancak daha çok kazanç elde etmeleri nedeniyle ve daha çok vergi ödemeleri amacıyla yıllık beyanname verme zorunluluğu getirilen mükelleflere sağlanan eğitim harcamaları giderlerinin tevkif usulüyle vergilendirilen ve beyanname verme zorunluluğu olmayan mükelleflere tanınmaması ödeme gücüne göre vergi alınması prensibiyle tam olarak örtüşmemektedir.

2. Durum:

Yukarıda yer alan örnekte Selahattin beyin sadece bir işverenden yıllık 35.000 TL ücret geliri elde ettiğini düşünürsek toplamda (*her ay aylık tutar esasına göre vergilendirilme yapılmaktadır. Biz mükellefin yıllık ne kadar vergi ödeyeceğini görmek için yıllık bazda hesaplama yaptık*) vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır. Mükellef ayrıca kendisine, eşine ve küçük çocuklarına ilişkin 4.000 TL (yıllık) eğitim harcamasında bulunmuştur.

Ücret Geliri	35.000,00 TL
Sigorta Prim Ödemesi (35.000 %15)	5.250,00 TL
Vergiye Tabi Gelir (Matrah) (35.000 – 5.250)	29.750,00 TL
Ödenecek Gelir Vergisi	6.052,50TL

⁶ Ücretlerinden vergi kesintisi yapılan ve işverenler aracılığıyla yıl içinde asgari geçim indiriminden yararlanan mükelleflerin birden fazla işverenden kesintiye tabi ücret geliri elde edip, birden sonraki işverenden aldıkları ücret tutarı beyanname verme sınırını aşması nedeniyle kesintiye tabi ücret gelirlerini yıllık beyannameye dâhil etmeleri halinde, beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden, yıl içinde ödenen ücret üzerinden kesilen gelir vergisinin asgari geçim indirimi düşülmeden önceki tutarı mahsup edilecektir.

Yukarıda yer alan tablodan da görüleceği üzere ücretin gerçek safi değerine yani vergi matrahına ulaşmak için G.V.K.'nın 63'üncü maddesine istinaden %14 SGK ,%1 işsizlik primleri brüt ücret tutarından mahsup edilmektedir. Eğitim harcaması giderinin indirim konusu yapılacağına ilişkin G.V.K.'nın 63'üncü maddesinde herhangi bir düzenleme olmadığı için ilgili harcama indirim konusu yapılamayacaktır.

3. Durum:

Görüş ve öneri olarak ta belirteceğimiz üzere ilgili eğitim harcama tutarının G.V.K.'nın 89'uncu maddesinde yer alan şekliyle 63'üncü maddede yer alması durumunda hizmet erbabının toplamda ödeyeceği vergi tutarı aşağıdaki gibi olacaktır.

Ücret Geliri	35.000,00 TL
Sigorta Prim Ödemesi (35.000 %15 ⁷)	5.250,00 TL
Eğitim Harcaması (35.000 %10)	3.500,00 TL
İndirimler Toplamı (5.250 + 3.500)	8.750,00 TL
Vergiye Tabi Gelir (Matrah) (35.000 – 8.750)	26.250,00 TL
Ödenecek Gelir Vergisi	5.107,50TL

Hizmet erbabı ikinci durumda (6.052,50 – 5.107,50 =) 945 TL daha az vergi ödeyecektir.

4. Durum:

Burada Selahattin beyin ticari faaliyetle iştigal ettiğini ve 2010 yılı hâsılatının 200.000,00 TL giderlerinin 165.000,00 TL (*ilgili gider içerisinde bağımsız çalışanların sosyal güvenlik keseneğini temsil eden bağ-kur primi de bulunmaktadır*) ticari kazancının 35.000 TL olduğunu düşünelim.

Ticari Kazanç	35.000,00 TL
Eğitim Harcaması (35.000 %10)	3.500,00 TL
Vergiye Tabi Gelir (Matrah) (35.000 – 3.500)	31.500,00 TL
Ödenecek Gelir Vergisi	6.525,00TL

Burada ticari kazanç elde eden mükellef eğitim harcamasını indirim olarak dikkate aldığı halde ücret kazancı elde eden mükelleften (6.525,00 – 5.107,50 =) 1.417,50 TL fazla vergi ödemiş gibi görünmektedir. Ancak her iki örnek incelendiğinde ücret geliri elde eden mükellefin brüt geliri 35.000 TL iken ticari kazanç elde eden mükellefin hâsılatı 200.000 TL'dir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda reel olarak ücret geliri elde eden mükellef daha fazla vergi ödemiştir.

⁷ %14 SGK primi % 1 işsizlik primi

5- GÖRÜŞ ve ÖNERİMİZ

Ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde ilke olarak gerçek usul kabul edilmiştir. Vergi, gelirin gerçek ve safi tutarı üzerinden alınmaktadır. Ücretin safi tutarı ise işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan yararlar toplamından (yani ücretin gayrisafi tutarından) GVK'nın 63'üncü maddesinde yer alan (*Emekli aidatı ve sosyal sigorta primleri, OYAK ve benzeri kamu kurumlarınca yapılan yasal kesintiler, Sosyal güvenlik destekleme primi, Şahıs sigorta primleri, Bireysel emeklilik katkı payları, Sendikalara (işçi ve memur sendikaları) ödenen aidatlar*) indirimler ile yine aynı kanunun 31'inci maddesinde yer alan "*Sakatlık indiriminin*" indirilmesinden sonra kalan miktardır.

Diğer taraftan GVK'nın 89'uncu maddesinde yıllık beyanname ile bildirilecek bir gelirin bulunması ve kanunda açıkça yazılan ve belirtilen şartların sağlanması şartıyla yıllık gelir vergisi beyannamesi veren mükelleflere, beyanname üzerinde bazı indirimleri yapmalarına cevaz verilmiştir.

Ücret gelirinin safi tutarlarının belirlenmesinde indirimlerin düzenlendiği G.V. K.'nın 63 ile 31'inci maddeleri ile GVK'nın 89'uncu maddeleri incelendiğinde Şahıs sigorta primleri, bireysel emeklilik sistemine ödenen primler ve sakatlık indirimi gibi gelir vergisi mükellefinin kendisi, eşi ve çocuklarını direk ilgilendiren harcamalar paralellik arz etmektedir. Bunların dışında mükellefin kendisi, eşi ve çocuklarını direk olarak ilgilendirdiği halde eğitim ve sağlık harcamaları GVK'nın 89'uncu maddede yer alırken 63'üncü maddede yer almamaktadır. GVK'nın 89'uncu maddesinde yer alan diğer indirim kalemlerine bakıldığında, bağış ve yardım gibi sosyal amaç taşıyan ve toplumu ilgilendiren, ar-ge gibi mükellefi bulunduğu sektörde bir adım öne taşıya-

cak ve işletmeleri ilgilendirin indirimler yer almaktadır.

GVK'nın 89'uncu maddesinde yer alan indirim kalemlerini iki kısma ayıracak olursak birinci kısımda mükellefin şahsını ve ailesini ilgilendiren harcamalar ikinci kısımda ise işletmeyi ilgilendirilen harcamalar yer alacaktır. Yaptığımız açıklamaları birlikte değerlendirecek olursak mükellefin şahsını ve ailesini ilgilendiren harcamalardan eğitim ve sağlık harcamaları dışında diğer harcamalar GVK'nın 63'üncü maddesiyle paralellik arz etmektedir. Bu durum ise eğitim harcamaları dışında vergi idaresinin ilgili maddeleri getirmedeki amacıyla örtüşmektedir.

Ülkemizde son yıllarda özel okullar, kreşler, anaokulları, dershaneler çığ gibi çoğalmıştır. Bu durum ise sayılabilecek birçok sebebin yanında öğrenciler arasındaki rekabeti artırmış iyi bir üniversite iyi bir Anadolu Lisesi kazanmanın çok ötesine geçerek öğrencilerin herhangi bir okulu kazanabilmelerinin neredeyse ön şartı olmuştur. Diğer taraftan modern toplumda eşlerin her ikisinin de çalışması kreş ve anaokullarına olan talebi zorunlu olarak artırmıştır. Bu tür okullara verilen ücretler ise aile bütçesinde önemli bir yere sahiptir. Yapılan bu açıklamalar ücret geliri elde eden hizmet erbabının harcamaları içerisinde eğitim harcamalarının çok önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Yapılan bu açıklamaların yanında Gelir Vergisi Kanunu'nun 1'inci maddesi ile gelir unsurlarının düzenlendiği diğer maddelerinde yer alan safi tutar üzerinden vergilendirme esası ile vergilemede adalet prensibi ve Anayasanın 73'üncü maddesinde hüküm altına alınan "*herkes mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür*" hükmü çerçevesinde diğer mükelleflere tanınan eğitim harcamaları indirim hakkının ücret geliri elde eden ve tevkif usulüyle vergilendirilen mükellef-

lere de tanınması gerektiği kanaatindeyiz. Bu ise Gelir Vergisi Kanunu'nun yeniden yazılma çalışmalarının devam ettiği bir dönemde GVK'nın 89'uncu maddesinin 2' inci bendinde yer alan; *"Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları"* şeklindeki düzenlemeye paralel bir düzenlemenin GVK'nın 63'üncü maddesine hüküm konulmak suretiyle çözümleneceği kanaatindeyiz.

6- SONUÇ

Gelir Vergisi Kanunu'nun yeniden yazılma çalışmalarının devam ettiği bir dönemde yazımızın içerisinde ayrıntılı olarak izah ettiğimiz gerekçelerle gerçek ücretin safi tutarının tespitini belirleyen GVK'nın 63'üncü maddesine; *"Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları"* şeklinde bir maddenin eklenmesi mevcut düzenlemelerin oluşturduğu sorunları ortadan kaldıracağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu